

România în Europa *Culturii 2000*

Percepția Europei

Geografic, politic, economic, cu toate controversesele și nuanțările, Europa este o realitate. Dar cultural? Putem vorbi de aspirații, mentalități, tradiții, patrimoniu comun? Altfel spus, propune Europa o imagine culturală coerentă? Unde începe și unde se termină harta spirituală a continentului?

Recent, o prietenă plecată demult din România în Statele Unite ale Americii și-a adus întâia oară în România fiica în vârstă de zece ani, născută la Los Angeles. Pe tot parcursul șederii în țară, copilul a suferit. Nu-i plăcea mâncarea, nici străzile întortochiate și înguste, nici băile și toaletele lipsite de multiple utilități precum cele americane, nici mașinile, nici oamenii, nimic. Fiind binecrescută, nu se plângea, dar chinul ei era vizibil. Nu participa la discuții, stătea tot timpul retrasă într-un colț și citea. Dacă era întrebată cum se simte, răspundea cu un oftat sfâșietor: „I am fine, it's ok”. După două săptămâni, mama o anunță că vor părăsi Bucureștiul ca să ajungă la Frankfurt unde se vor întâlni cu tata. Fetița se interesează cu prudență: unde este Frankfurt? În Germania, i se răspunde. Și Germania? În Europa. Atunci nu s-a mai putut stăpâni și a izbucnit în plâns: „Nu mai vreau în Europa!”

Pentru mine, martor la această întâmplare, supărarea fetei față de Europa a fost mai degrabă un prilej de satisfacție. Iată, am zis, în fine, văzute dinspre America, România și Germania sunt în egală măsură europene, Frankfurt e mai aproape de București decât de Los Angeles, ceea ce să recunosc, până atunci nu mi se părea evident. Că identitatea Europei trebuie privită din exterior pentru a căpăta sens mi s-a confirmat citind un eseu al lui Umberto Eco, publicat în 2001, semnalat de Harald Hartung, șeful Unității pentru Cultură din cadrul Comisiei Europene cu prilejul Forumului „Europa nostra” din 7 decembrie 2005. Ce mărturisește Umberto Eco? „Iubesc Franța, pe care o consider ca pe o a doua patrie, ca mulți dintre nativii din Regiunea Piemont. Dar când sunt în Franța mă deranjează multe aspecte din cultura și tradițiile franceze. Am aplecare către Germania pentru că sunt căsătorit cu o nemțoaică dar, de asemenea, probabil tocmai din această pricină, îi suport greu pe nemți. Și la fel se întâmplă cu multe dintre țările europene. Dar când aterizez în America și mă confrunt în New York cu multe aspecte ale „stilului de viață american” mă simt acasă numai printre europeni. Doar astfel descopăr cât de european sunt. Doar în afara Europei devin patriot european”.

Din această perspectivă, definiția Europei culturale apare mai degrabă fluidă, generată de clișee, prejudecăți, tradiții și obiceiuri. Dar nimeni nu poate tăgădui că există.

Promovarea identității Europei

Cum susține Europa construcția propriei sale identități? În Tratatul Comunității Statelor Europene se afirmă limpede că în toate acțiunile ei de decizie și reglementare Comisia Europeană, organismul de conducere executiv al Uniunii, va ține seamă de factorul cultural, că procesul de adoptare de noi norme nu poate aduce atingere diversității culturilor statelor membre. Așadar protejarea identității culturale este așezată la fundamentul Uniunii. Aceasta este o viziune programatică a rolului culturii, dar nu și pragmatică.

Din perspectiva unei abordări financiare, este limpede că pentru administrația comunitară de la Bruxelles domeniul cultural al statelor membre nu reprezintă o arie de intervenție prioritară. Stă mărturie în acest sens bugetul alocat unicului program destinat promovării acțiunilor culturale: 236,5 milioane de euro în perioada 2000-2006 pentru toate țările –

membre de drept sau candidate (30). Comparate cu zecile de miliarde alocate dezvoltării industriei sau agriculturii, resursele destinate realizării proiectelor culturale și artistice sunt derizorii. Se acordă numai atâția bani cât să se poată spune că domeniul cultural nu este ignorat. Altfel spus, banii sunt atât de puțini încât par a avea mai degrabă o semnificație simbolică. Și, într-adevăr, rolul culturii are, din perspectiva politicii unionale, un sens simbolic. Nu este vorba de desconsiderare. Cultura este privită ca un factor de structurare identitară, emblematică, o proiecție a unor valori spirituale comune, exprimate însă într-o diversitate de forme imposibil de standardizat.

Dar nu este paradoxal că, deși îi atribuie culturii un rol prioritar în construcția europeană, Comunitatea nu oferă fonduri consistente în măsură să facă pregnant acest rol? Paradoxul este doar aparent: statele europene au decis să investească cu precădere în efortul de armonizare și de unificare a reglementărilor și practicilor în sectoare care îngăduie această lucrare: economie, finanțe, justiție, medicină, cercetare, comerț, industrie, agricultură, servicii. În aceste zone, trebuie să existe un set de legi acceptate unanim pentru ca Uniunea să poată acționa convergent. Cum să încerci să stabilești reguli în cultură? Cultura cuprinde bunuri, creații și individualități unicate. Cum să transformi un Leonardo da Vinci, un Balzac, un Brâncuși sau un Bela Bartok în norme obligatorii pentru toate statele? Apoi, mai departe, la nivelul administrației culturale, cum să impui aceeași unică structură de gestionare a patrimoniului material și imaterial propriu unei colectivități? Acesta este format din valori irepetabile care nu se supun aceluiași reguli peste tot. În consecință, controlul și stabilirea de etaloane în cultură ar fi o încercare absurdă, pe care din păcate popoarele Europei Centrale și de Est au trăit-o în cadrul impus de regimurile totalitare. Instituirea controlului politic în cultură a provocat efectele știute: mutilarea identității colectivităților, oprimarea personalităților, agresiunea mediocrității, restricționarea drastică a libertății de gând și exprimare, răstălmăcirea istoriei, răsturnarea ierarhiilor de valori autentice, agresarea patrimoniului material. Dirijismul în cultură experimentat în statele comuniste a fost nu doar contraproductiv, ci s-a dovedit, în ultimă instanță, imposibil de concretizat până la capăt întrucât a fost expresia unei ambiții nefirești care s-a lovit de rezistența naturală a oamenilor.

Astfel, atitudinea comunității europene față de cultură capătă o justificare. Cultura Europei este constituită din culturile țărilor europene. Fiecare stat membru are datoria de a conserva și dezvolta cultura proprie. Din însumarea valorilor specifice fiecărei culturi în parte se naște bogăția spirituală a Europei în totalitate. Imaginea de ansamblu a Europei culturale este dată de concertul vocilor singulare din compunerea sa care, pentru a fi mai bine evidențiate, trebuie să comunice una cu cealaltă, să se manifeste într-un spațiu comun, păstrându-și cu grijă, fiecare, propriile valori inconfundabile și neasemeni. Statele europene au nu doar dreptul, ci și obligația de a-și susține în felul lor propriu cultura, prin legi și instituții pe care le consideră adecvate să îndeplinească acest deziderat. Este obligația fiecărui stat de a finanța programele și proiectele culturale și nu a conducerii unionale.

Dacă acesta este adevărul, de ce totuși Comisia Europeană a lansat un program special pentru cultură, de ce sunt cheltuite fonduri (chiar și reduse) pentru susținerea de proiecte culturale? De ce n-au fost suprimate în totalitate proiectele culturale din politicile comunitare? Explicația este dată într-un articol al Tratatului Comunității Europene, unicul care face referire la această temă, nr.151.

Iată cele cinci paragrafe ale articolului 151:

1. Comunitatea va contribui la înflorirea culturilor Statelor Membre, respectând diversitatea lor națională și regională și, în același timp, punând în evidență patrimoniul cultural comun.
2. Acțiunea Comunității va urmări încurajarea cooperării între Statele Membre și, dacă este necesar, susținerea și suplimentarea inițiativelor lor în următoarele domenii:

- dezvoltarea cunoașterii și promovarea culturii și istoriei popoarelor europene;
 - conservarea și protejarea patrimoniului cultural de importanță europeană;
 - schimburi culturale în regim ne-comercial;
 - creația artistică și literară, incluzând sectorul audiovizual.
3. Comunitatea și Statele Membre vor favoriza cooperarea cu terțe state și organizațiile internaționale cu competențe în sfera culturii, în special Consiliul Europei.
4. Comunitatea va lua în considerare aspectele culturale în cadrul acțiunilor care cad sub incidența altor prevederi ale acestui Tratat, în special pentru a respecta și promova diversitatea culturilor sale
5. În vederea realizării obiectivelor menționate în acest Articol, Consiliul :
- acționând în conformitate cu procedurile menționate în Art.251 și după consultarea Comitetului Regiunilor, va adopta măsuri stimulative, excluzând orice armonizare a legislației și a reglementărilor Statelor Membre.

Se poate lesne observa că din cinci paragrafe, trei insistă asupra faptului că politica în domeniul culturii promovată de Comunitatea Europeană are în vedere respectarea și promovarea identității culturale a unei națiuni sau colectivități regionale și favorizarea dialogului dintre culturi. În această situație care mai poate fi rolul unei instanțe supra-statale cum este Comisia Europeană ale cărei atribuții sunt, dimpotrivă, de a defini norme comune de comportament valabile pentru toți? Ei bine, caz unic pentru o realitate unică – aceea a culturilor europene – Comisia Europeană primește acum, în concordanță cu art.151, sarcina de a găsi mecanismul prin care să cultive nu uniformitatea, ci diversitatea. Integrarea europeană în domeniul culturii înseamnă apărarea și promovarea diversității: patrimoniul imaterial și material, creația artistică, mentalitățile, tradițiile și obiceiurile, limbile popoarelor și colectivităților sunt toate elementele ale acestei esențe de care Europa este mândră. Însă diversitatea trebuie pusă în valoare prin dialog. Comisia Europeană s-a conformat mandatului special primit din partea Comunității elaborând în anul 2000 un Program specific. „Cultura 2000” este un cadru de dialog al diversităților culturale.

Ca orice aplicație a unei prevederi generale a Uniunii Europene, Programul a fost definit sub forma unei Decizii a Comisiei Europene (508/2000). Fiind vorba de o decizie, aceasta a devenit subiect de acquis comunitar. Cu alte cuvinte, acceptarea normelor și consecințelor ce decurg din Decizia 508/2000, care instituie Programul Cultura 2000, face parte integrantă din condițiile necesare pentru ca un stat să poată fi admis în Uniunea Europeană. În Planul Național de Aderare a României la Uniunea Europeană, Decizia 508/2000 este singura menționată în cadrul Capitolului 20, pentru componenta Politici culturale.

Europa prin „Cultura 2000”

Programul a fost inițial gândit a se desfășura pe o durată de cinci ani (2000 - 2004) cu un buget total de 167 milioane de Euro. În 2004, Consiliul European a adoptat Decizia 626/2004/EC privind amendarea Deciziei 508/2000/CE. Potrivit acestui act normativ, programul Cultura 2000 se prelungește pe perioada 2004-2006, cu o suplimentare bugetară de 69.5 milioane euro, dar păstrând neschimbate obiectivele enunțate inițial în baza art. 151 al Tratatului.

Decizia CE 508/2000 formulează obiective precise proiectelor care urmează să fie finanțate prin Programul „Cultura 2000”: promovarea dialogului și a cunoașterii reciproce a culturii și istoriei europene; promovarea creativității și a diseminării transnaționale a culturii și a mobilității artiștilor, creatorilor și a altor operatori și profesioniști culturali și a muncii lor, cu atenție specială pentru tineri și persoanele dezavantajate social și pentru diversitatea culturală; punerea în valoare a diversității culturale și dezvoltarea unor noi forme de expresie culturală; folosirea și punerea în valoare, la nivel european, a moștenirii culturale comune semnificative pentru Europa; diseminarea know-how-ului și promovarea practicilor / metodelor pozitive de conservare și prezervare; recunoașterea rolului culturii în dezvoltarea socio-economică; găzduirea dialogului cultural și a schimburilor culturale

între culturile europene și cele din afara Europei; recunoașterea explicită a culturii ca factor economic și ca factor al integrării sociale și al atitudinii civice; îmbunătățirea accesului la și în cultură în cadrul Uniunii Europene a cât mai multor cetățeni.

Aceste obiective trebuie să fie transpuse într-o măsură cât mai mare în proiecte concrete. Proiectele se întemeiază pe trei cuvinte-cheie: competiție, parteneriat și cofinanțare. Pentru a fi primi finanțare, proiectul este înscris într-un concurs deschis tuturor. Juriul este format din experți independenți desemnați din toate țările. Parteneriatul se stabilește între Comisia Europeană și operatori culturali din cele 30 de țări eligibile, pe de o parte, și operatorii culturali între ei, reprezentanți din cel puțin trei țări diferite pentru proiecte anuale și din cel puțin cinci țări pentru proiecte multianuale, pe de altă parte. Cofinanțarea presupune o investiție din resurse proprii a inițiatorilor unui proiect în cuantum de 50% din bugetul total la proiectele anuale și 40% la proiectele multianuale, urmând ca Uniunea să acopere restul. Așadar, europenitatea unui proiect este măsurabilă prin numărul de țări participante nemijlocit la derularea proiectului, în vreme ce cofinanțarea reprezintă dovada materială a determinării operatorilor angajați în proiect de a-l realiza.

România în Europa „Culturii 2000”

Din 2001 au fost acceptate în program și țările candidate, printre care și România.

În conformitate cu Decizia Nr. 6/2001 de asociere a României la programul cadru “Cultura 2000” și Memorandumul din 4.04.2005 contribuția financiară pe care România a trebuit s-o achite la bugetul general al Uniunii Europene pentru a participa la Program este următoarea:

1. România plătește contribuția menționată, după cum urmează: o parte de la bugetul național și o parte din Programul Național PHARE al României. Fondurile PHARE sunt transferate României printr-un Memorandum Financiar separat, în conformitate cu procedurile de programare PHARE. Împreună cu partea provenită de la bugetul de stat, aceste fonduri constituie contribuția națională a României.

2001	2002	2003	2004	2005 și 2006
317 540€	317 540€	317 540€	317 540€	317 540€

2. Fondurile PHARE au fost solicitate potrivit următorului calendar:

2001	2002	2003	2004	2005 și 2006
709 536 €	709 536 €	709 536 €	709 536 €	709 536 €

Restul banilor, până la acoperirea în întregime a sumei de 709.536 €, este asigurat prin bugetul de stat.

Fundamentarea acestor plăți s-a făcut prin adoptarea a trei Hotărâri de Guvern (HG 1276 din 2001, HG 523 din 2002 și 649 din 2005) privind plata contribuției României la bugetul general al programului „Cultura 2000”. Începând cu anul 2001, Ministerul Culturii și Cultelor a achitat în fiecare an partea de contribuție ce revenea de la bugetul de stat, achitarea contribuției din Fondurile Phare fiind efectuată de către Fondul Național PHARE.

Conform procedurilor, Ministerul Culturii și Cultelor a înființat, în cadrul Direcției Integrare Europeană, Armonizare, Media, Punctul de Contact Cultural (PCC) prin care să se realizeze diseminarea informațiilor referitoare la licitațiile anuale ale programului

„Cultura 2000” și să se faciliteze participarea la program a cât mai multor operatori.

Punctul de Contact Cultural are responsabilități definite prin Contractul de finanțare care s-a semnat anual între Directorul General al Direcției pentru Educație și Cultură a Comisiei Europene și directorul Direcției Integrare Europeană, Armonizare, Media. Punctul de Contact Cultural a primit din partea Comisiei un Grant Operațional reprezentând 50% din bugetul total al activităților, cofinanțator fiind, pentru restul de 50%, Ministerul Culturii și Cultelor.

Punctul de Contact Cultural are exclusiv competențe privind consultanța de specialitate și distribuirea informațiilor relevante. Întrucât aplicațiile pentru sesiunile de licitații anuale se trimit direct la Bruxelles, experții Punctului de Contact Cultural nu au acces la datele financiare ale contractelor pe care Comisia Europeană, în urma evaluării comisiilor de selecție, le angajează cu inițiatorii proiectelor câștigătoare. Monitorizarea contribuțiilor separate pe fiecare participant la un proiect câștigător se poate face doar estimativ pornind de la bugetul total al unui proiect și aplicând procentajul stabilit prin regulamentul Programului pentru lideri sau pentru coorganizatori și numai după publicarea proiectelor câștigătoare în Jurnalul Oficial al Comisiei Europene.

În temeiul acestui calcul, s-a putut deduce că în 2003 creșterea substanțială a numărului de proiecte cu participare românească a însemnat o atragere directă de fonduri de peste 900.000 euro (ceea ce a reprezentat, pentru prima dată, depășirea contribuției naționale). În 2003, pe lângă cele 16 proiecte de cooperare anuală și multianuală finanțate de Comisia Europeană, a fost selectată spre finanțare, pentru prima dată, o inițiativă românească în cadrul Acțiunii 3-Laboratoare Europene de Patrimoniu, un proiect anual în valoare de aproximativ 300.000 de Euro.

În fiecare an, pentru comisia de evaluare care se reunește la Bruxelles țările participante sunt solicitate să desemneze experți independenți cu misiunea de a selecta, potrivit unor criterii precise, proiectele câștigătoare. România a avut dreptul și obligația de a numi experți la fiecare sesiune de evaluare. Din 2001 până în 2005 au participat din partea română la lucrările juriului: Iosif Kovacs, Aurora Târșoagă, Adrian Crăciunescu, Alexandru Nancu – patrimoniu, Ilarian Ștefănescu – artele spectacolului, Horia Matei – traducere de carte, Raluca Bem Neamu, Mirela Dăuceanu – arte vizuale. Experiența acumulată de experți în cadrul sesiunilor de evaluare a fost ulterior valorificată prin invitarea acestora la seminariile și forumurile dedicate Programului.

Începând cu anul 2001 (licitațiile pentru 2001, 2002, 2003 și 2004), operatori culturali din România participă la 64 de proiecte finanțate prin programul Cultura 2000:

2001 – 11 proiecte, 12 operatori, buget total: 8.378.982 € (coorganizatori și parteneri)

2002 – 16 proiecte, 32 operatori, buget total: 5.939.976 € (lideri, coorganizatori și parteneri)

2003 – 17 proiecte, 20 operatori, buget total: 5.701.086 € (lideri și coorganizatori)

2004 – 20 proiecte, 42 operatori (lideri și coorganizatori)

Pentru 2005, am introdus în ecuație doar cifrele generale. Așadar:

2005 – 10 proiecte, 15 operatori, buget total: 1.342.692 € (lideri și coorganizatori)

Din 2005, Punctul de Contact Cultural este înglobat într-o nouă instituție: Centrul de consultanță pentru programe culturale europene, instituție publică în subordinea MCC, care are obligația de a pregăti piața culturală românească și pentru accesul la programe și fonduri europene care permit inserția componentelor culturale, altele decât Programul dedicat nemijlocit culturii. Crearea Centrului reprezintă și îndeplinirea unui angajament

înscris în Documentul de Poziție pentru Capitolul 20 al Planului Național de Aderare al României care afirmă necesitatea întăririi capacității instituționale în administrarea domeniului culturii. Potrivit mandatului încredințat, Centrul reprezintă România și în Comitetul de Management al Programului „Cultura 2000”.

Centrul de consultanță pentru programe culturale europene, instituție publică în subordinea MCC, funcționează în temeiul HG 68/ din 21 ianuarie 2005 care prevede, printre altele: promovarea programului-cadru “Cultura 2000”; informarea operatorilor culturali cu privire la structurile europene și naționale implicate în promovarea acțiunilor și proiectelor culturale cu vocație europeană; asigurarea comunicării la nivel național și regional dintre operatorii culturali; realizarea schimbul de informații cu structurile similare din statele participante la programul-cadru “Cultura 2000”; asigurarea, la cerere, a serviciilor de consultanță și expertiză pentru operatorii culturali, în vederea elaborării de proiecte în cadrul oferit de programele europene, inclusiv prin încheierea de contracte; reprezentarea Ministerului Culturii și Cultelor în Comitetul de management al programului-cadru “Cultura 2000” al Uniunii Europene; reprezentarea Punctului de Contact al României pentru programul-cadru “Cultura 2000” în rețeaua organizațiilor similare din celelalte 29 de țări participante din Europa; organizarea, la solicitarea Ministerului Culturii și Cultelor, a altor instituții sau organizații, acțiuni specifice (congrese, seminarii, conferințe, schimburi de experiență) în țară pentru susținerea programelor europene culturale sau artistice; editarea pe orice tip de suport și comercializarea de materiale privind inițierea, desfășurarea și finalizarea programelor europene specifice.

Centrul acționează în conformitate cu prevederile art. 151 al Tratatului Comunității Statelor Europene asumate de România prin Documentul de Poziție al Capitolului 20 de negociere și prin Decizia Consiliului de Asociere UE-România 6/2001. Împreună cu partenerul său, Institutul European pentru Itinerarii Culturale din Luxemburg, Centrul de Consultanță evaluează și organizează posibile itinerarii culturale cu vocație europeană care se pot constitui în posibile proiecte de turism cultural. Pregătește, prin seminarii, stagii de formare, dezbateri, piața culturală din România pentru a fi în măsură să atragă fonduri europene, altele decât cele propuse de Programul „Cultura 2000”, în vederea realizării proiectelor culturale și artistice.

Centrul stabilește relații contractuale sau de parteneriat cu alte instituții în vederea derulării unor proiecte de interes comun, altele decât cele din cadrul Programului „Cultura 2000”.

Pentru a-și îndeplini misiunea, Centrul poate iniția și organiza acțiuni culturale și poate produce și distribui materiale de prezentare și de informare.

Din aprilie 2005, paginile deja create din 2001 și 2002 (www.eurocult.ro și www.cultura2000.ro) în cadrul Direcției de Integrare Europeană a Ministerului Culturii și Cultelor au fost preluate de Centrul de Consultanță.

În 21-22 octombrie 2005, în cadrul unui Forum internațional al rețelelor culturale implicate în desfășurarea Programului „Cultura 2000” s-a decis înființarea unui „Observator cultural regional” (PACT) care, întemeiat pe experiența câștigată de Punctul de Contact Cultural, va asigura sinteza inițiativelor de parteneriat la nivel regional și transfrontieră în domeniul culturii și va permite operatorilor culturali să răspundă mai consistent și mai eficient la provocările lansate de noile oportunități de finanțare oferite României începând din 2007.

Europenitatea proiectelor românești

Întrucât, așa cum am arătat, europenitatea unui proiect se măsoară prin numărul și calitatea partenerilor asociați, este firesc să încerc o evaluare a relației dintre operatorii români și partenerii din celelalte țări implicate în Program. Firește, este nerelevant să comparăm capacitatea românilor de a lansa și de a se asocia la proiecte europene cu capacitatea instituțiilor din Europa de Vest care au o tradiție de cooperare transfrontieră și multilaterală sedimentată în decenii. Mi s-a părut mai relevant să încerc definirea contribuției românești în raport cu celelalte țări din centrul și estul continentului care au împărtășit experiențe politice în bună măsură comune. Este și punctul de vedere propus de Observatorul din Budapesta sub coordonarea lui Peter Inkei dezvoltat într-o analiză (broșură tradusă și de Punctul de Contact Cultural în 2004 sub titlul „Cultura 2000 prin ochii Estului”) Evaluarea încearcă să contureze liniile de orientare ale organizațiilor românești către zone specifice ale Europei, dar și aptitudinea lor de a face față regimului concurențial impus de Program.

Așadar, în etapa 2001-2004 au primit finanțare 818 proiecte în cadrul Programului. Numărul de proiecte inițiate de operatori din centrul și estul Europei a fost de 48: Polonia-11, Cehia-9, România-7, Ungaria-5, Slovenia-3, Lituania-5, Letonia-3, Estonia-2, Slovacia-2, Bulgaria-1. Prin urmare, liderii de proiect din România reprezintă 14.58% din totalul țărilor central și est-europene.

Lideri de proiect din Europa Occidentală au optat în proporție de 10.62% să colaboreze cu co-organizatori din România. Dintr-un total de 320 co-organizatori aleși din centrul și estul Europei, 34 sunt din România. Pe țări, repartiția este: Franța-9, Italia-8, Marea Britanie-4, Austria-3, Germania-2, Grecia-2, Luxemburg-2, Spania-2, Belgia-1, Finlanda-1, Danemarca-0, Irlanda-0, Olanda-0, Portugalia-0, Suedia-0. Se poate remarca lipsa de interes față de România a țărilor nordice, dar și, surprinzător, a Portugaliei.

În schimb, organizațiile românești inițiatoare optează pentru suedezi și pentru olandezi.

Includerea de co-organizatori din vestul Europei în cele 7 proiecte românești se înfățișează astfel:

Franța-4, Germania-4, Italia-4, Suedia-3, Olanda-2, Belgia-1, Grecia-1, Spania-1, Marea Britanie-1.

Total pentru România: 21 de co-organizatori din vestul Europei (față de 24-Polonia, 20-Cehia, 17-Lituania, 10-Ungaria. Total pentru centrul și estul Europei: 116). Orientarea României către Vest este de 18.10% din totalul co-organizatorilor invitați în proiecte central și est-europene.

Dacă ar fi să măsurăm interesul manifestat în regim de reciprocitate dinspre și înspre România, în relație cu Occidentul, am avea această hartă a cooperării: pe primul loc Franța-9+4=13, pe următoarele situându-se, în ordine: Italia-8+4=12, Marea Britanie-4+1=5, Spania-2+1=3, Grecia-2+1=3, Belgia-1+1=2. O atracție neîmpărtășită manifestă România pentru Germania, Suedia și Olanda care au fost implicate în proiecte românești, dar, la rândul-le, nu au invitat operatori români să se asocieze la proiectele lor câștigătoare. În proiectele câștigătoare ale operatorilor români regăsim în proporție de 27.58% organizații din centrul și estul Europei, ceea ce reprezintă mai puțin de o treime din totalul co-organizatorilor implicați. Tendința de orientare a României către Vest este mai mult decât evidentă. Astfel, în cele 7 proiecte românești sunt asociați numai 8 co-organizatori din fostele țări comuniste: 2 din Ungaria, 2 din Polonia și câte unul din Estonia, Lituania, Slovacia, Slovenia.

Înainte de publicarea acestei broșuri, s-au anunțat oficial și câștigătorii din 2005. Am putut constata că datele comunicate pentru perioada 2001-2004 nu se modifică substanțial. Îmbucurător este faptul că numărul liderilor de proiect crește de la 7 la 11. În total, vreme de cinci ani, România participă la cele 989 proiecte câștigătoare în procent de 7.48% (74 ca număr) ceea ce ne situează pe unul dintre primele locuri între țările din centru și est.

Ce semnificație au aceste cifre și procente? Ele sunt, fără îndoială, în primul rând un indicator al afinităților culturale cu țări din Europa și, în al doilea rând, o expresie a potențialului organizațiilor românești de a se conforma unor rigori europene în conceperea și derularea unor proiecte cu vocație pan-europeană, pe de o parte, de a fi atractive pentru parteneri externi, pe de altă parte. Trebuie să menționez că analiza ia în calcul doar proiectele care au primit finanțare nu și aplicațiile elaborate și transmise la Comise, dar care nu au întrunit punctajul necesar pentru a fi declarate câștigătoare. Dacă am socoti și proiectele respinse, s-ar putea ca scorurile evocate mai sus să fie ușor modificate. Oricum, ceea ce contează în relația dintre operatori din cele 30 de țări este aplicația realizată și nu cea virtuală, neconcretizată.

Când am primit sarcina de a susține Programul „Cultura 2000” ne gândeam că ne-ar mulțumi ca rezultatul principal să fie acela de a provoca o schimbare a mentalității centraliste și de autosuficiență încă manifeste în rețeaua instituțiilor culturale din România. Nu speram ca în trei ani participarea la Program să devină o reală sursă de finanțare alternativă pentru zeci de instituții, să genereze parteneriate stabile cu instituții similare europene, să conecteze politicile în domeniul culturii la spiritul european. Desigur, Programul pentru cultură al Uniunii Europene, așa cum am arătat, nu poate și nici nu-și propune să rezolve probleme finanțării domeniului cultural în întregime, cu atât mai puțin la nivel național. Fondurile Programului European pentru cultură sunt o picătură în marea de trebuințe românești. Sunt, însă, o picătură care se vede, care contează și care se adaugă construcției spirituale a unei Europe unite.

Am selectat din oferta românească patru proiecte câștigătoare cu convingerea că sunt relevante pentru diversitatea, spiritul inovativ și capacitatea de organizare care s-au putut manifesta cu succes în cadrul Programului „Cultura 2000”. Nutresc speranța că acestea se pot constitui ca factor catalizator pentru inițiativele care, cu siguranță, vor urma.

Vladimir SIMON

Director

Centrul de Consultanță pentru Programe Culturale Europene